

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

نظرات استدلالی شورامی نگهبان

در بررسی

طرح بهبود مستمر محیط کسب و کار

استخراج، تنقیح و تدوین: محمد امینی زاده

بازبینی: کاظم کوهی اصفهانی

طرح بهبود مستمر محیط کسب و کار

مصوب ۱۳۹۰/۱۱/۱۶

مقدمه

طرح «بهبود مستمر محیط کسب و کار» را عده‌ای از نمایندگان مجلس شورای اسلامی برای ایجاد فضای مساعد کارآفرینی و رفع موانع کسب و کار با عنوان «طرح ایجاد فضای مساعد کارآفرینی و رفع موانع کسب و کار» به مجلس تقدیم کردند. این طرح به موجب حکم ماده (۹۱) قانون اصلاح برخی از مواد برنامه چهارم توسعه و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، توسط اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون مرکزی ایران تهیه و در خرداد ماه ۱۳۸۹ به مجلس و دولت ارسال شد. در مقدمه توجیهی این طرح آمده است «این قانون اولین تجربه در تاریخ ایران برای بهره‌گیری از ظرفیت فعالان اقتصادی کشور در تهیه پیش‌نویس یک قانون اقتصادی بوده است. پیشنهاد می‌شود این قانون به عنوان تأسیس «سامانه بهبود مستمر محیط کسب و کار در ایران» و گامی در جهت ایجاد فضای مساعد کارآفرینی در کشور در نظر گرفته شود».

یک فوریت این طرح در جلسه ۱۳۸۹/۱۱/۴ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید و برای رسیدگی به کمیسیون ویژه نظارت و پیگیری اجرای اصل (۴۴)، به عنوان کمیسیون اصلی ارسال گردید که کمیسیون مزبور، آن را طی جلسات متعدد با حضور نمایندگان امضاکننده طرح و کارشناسان و نمایندگان دولت و دستگاه‌های ذی‌ربط و مرکز پژوهش‌های مجلس مورد رسیدگی قرار داد و در تاریخ ۱۳۹۰/۵/۲۴ با اصلاحاتی در عنوان و متن به تصویب رساند و گزارش آن را به مجلس ارائه کرد. از جمله اصلاحات انجام شده در کمیسیون ویژه نظارت و پیگیری اجرای اصل (۴۴)، اصلاح عنوان طرح به «طرح بهبود مستمر محیط کسب و کار» است. این طرح در تاریخ ۱۳۹۰/۹/۳۰ در صحن علنی مجلس مطرح و با انجام اصلاحاتی به تصویب رسید و برای طی روند قانونی مذکور در اصل ۹۴ قانون اساسی، به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان در مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۱ با تشکیل جلسه و بررسی این مصوبه، مفاد آن را در برخی موارد، دارای ابهام و در برخی موارد، مغایر با اصول متعدد قانون اساسی (اصول ۶۰، ۱۳۸ و ۱۷۴) تشخیص داد و برای اصلاح به مجلس بازگرداند. کمیسیون ویژه نظارت و پیگیری اجرای اصل (۴۴) مجلس برای رفع ایرادات شورای نگهبان، اصلاحاتی را در این طرح اعمال و در تاریخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۱ گزارش آن را به مجلس ارائه کرد که مجلس در جلسه مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ خود، آن را به تصویب رساند و مجدداً به شورای نگهبان ارسال کرد. شورای نگهبان در تاریخ ۱۳۹۰/۱۲/۳ با تشکیل جلسه و بررسی اصلاحات انجام شده در مصوبه، ایرادات سابق را منتفی و عدم مغایرت مفاد آن را با موازین شرع و قانون اساسی، طی نامه شماره ۹۰/۳۰/۴۵۸۸۳ مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۳ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۰/۹/۳۰ (مرحله اول)^۱

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۰/۱۰/۱۴

ماده ۲- دولت مکلف است در مراحل بررسی موضوعات مربوط به محیط کسب و کار برای اصلاح و تدوین مقررات و آیین‌نامه‌ها، نظر کتبی اتاق‌ها و آن دسته از تشکل‌های ذی‌ربطی که عضو اتاق‌ها نیستند، اعم از کارفرمایی و کارگری را درخواست و بررسی کند و هرگاه لازم دید آنان را به جلسات تصمیم‌گیری دعوت نماید.

تبصره- مهلت اجرای حکم بند (ب) ماده (۹۱) قانون اصل (۴۴)^۲ در مورد شرکت دادن اتاق‌ها در شوراهای تصمیم‌گیری برای دولت، شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون است.

دیدگاه مغایرت

بر اساس حکم بند (ب) ماده (۹۱) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی، دولت مکلف شده است تا عضویت رئیس یا نماینده اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون را در شوراهای تصمیم‌گیری اقتصادی دولت از طریق اصلاح قانون یا آیین‌نامه‌های مربوطه رسمیت بخشد. به موجب تبصره ماده (۲) این مصوبه نیز برای اجرای این حکم، مهلت شش ماهه تعیین شده است. از آنجا که اتاق

---

۱. مصوبه مذکور طی نامه شماره ۵۰۰/۶۲۳۶۶ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۶ به شورای نگهبان ارسال شده و اظهارنظر شورا راجع به آن، طی نامه شماره ۹۰/۳۰/۴۵۱۹۵ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۱ به مجلس شورای اسلامی اعلام شده است.

۲. ماده (۹۱) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵: «ماده ۹۱- به منظور تأمین شرایط هرچه مساعدتر برای مشارکت و مسئولیت‌پذیری بخش غیردولتی در فعالیتهای اقتصادی:

...

ب - کلیه کمیسیون‌ها، هیئت‌ها، شوراهای و ستادهای تصمیم‌گیری در دولت مجازند در تصمیمات اقتصادی خود، نظر فعالان اقتصادی را جویا شده و مورد توجه قرار دهند.

دولت موظف است عضویت رئیس یا نماینده اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون در شوراهای تصمیم‌گیری اقتصادی را از طریق اصلاح قانون یا آیین‌نامه‌های مربوطه رسمیت بخشد. از این پس رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون به عنوان عضو رسمی به ترکیب اعضاء شورای اقتصاد، هیئت امناء حساب ذخیره ارزی، هیئت سرمایه‌گذاری خارجی (موضوع قانون جلب و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی) و هیئت عالی واگذاری (موضوع قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران) اضافه می‌شود».

بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون، وابسته به بخش خصوصی هستند و دخالت دادن بخش‌های غیر دولتی در «شوراهای تصمیم‌گیری دولت»، مغایر اصول ۶۰ و ۱۳۸ قانون اساسی می‌باشد، لذا این تبصره مغایر قانون اساسی است؛ زیرا به موجب اصول مذکور، اعمال قوه مجریه (جز در اموری که در قانون اساسی مستقیماً بر عهده رهبری گذارده شده است)، از طریق رئیس‌جمهور و وزرا است و صرفاً هیئت وزیران حق دارد برای انجام وظایف اداری و اجرایی خویش به صورت مستقل، اتخاذ تصمیم کند. بر این اساس، هیچ نهاد یا شخص خارج از قوه مجریه، از جمله رئیس یا نماینده‌ی اتاق بازرگانی صلاحیت مداخله در تصمیم‌گیری‌های قوه مجریه را ندارد و به همین جهت، تبصره‌ی ماده‌ی (۲)، مغایر با قانون اساسی است.

دیدگاه عدم مغایرت

بر اساس این تبصره، دولت مکلف می‌شود ظرف شش ماه از تصویب این قانون، از طریق اصلاح قانون یا آیین‌نامه‌های مربوطه، رئیس یا نماینده اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون را در شوراهای تصمیم‌گیری اقتصادی عضو رسمی کند. در نتیجه به صرف تصویب این تبصره، رئیس یا نماینده اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون عضو رسمی شوراهای تصمیم‌گیری اقتصادی دولت نخواهند شد، بلکه وفق این تبصره صرفاً دولت مکلف به اصلاح قانون یا آیین‌نامه‌های مربوطه برای عضویت این افراد شده است. بدین لحاظ، این تبصره از این جهت مغایرتی با قانون اساسی ندارد.

دیدگاه ابهام

الف) این تبصره، از این حیث که در بند (ب) ماده (۹۱) قانون اصل ۴۴ مشخص نشده که عضویت رسمی رئیس یا نماینده اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون در شوراهای تصمیم‌گیری اقتصادی دولت، «با حق رأی» پذیرفته شده است یا «بدون داشتن حق رأی»، دارای ابهام است و بدین جهت، امکان اظهارنظر شورا در خصوص آن میسر نیست؛ زیرا چنانچه این عضویت، با حق رأی باشد، وجود حق رأی برای این افراد از آنجا که زمینه‌ساز دخالت افراد خارج از قوه مجریه در روند تصمیم‌گیری دولت خواهد شد، مغایر اصول قانون اساسی در خصوص صلاحیت انحصاری اعضای قوه مجریه در انجام امور مربوط به این قوه می‌باشد.

ب) بر اساس این تبصره، دولت مکلف شده است ظرف شش ماه از تاریخ تصویب این قانون، رئیس یا نماینده اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران و اتاق تعاون را در شوراهای تصمیم‌گیری اقتصادی، عضو رسمی کند؛ این موضوع از این جهت که مشخص نشده آیا پس از سپری شدن مهلت تعیین شده، عضویت‌های مقرر در بند (ب) ماده (۹۱) قانون اصل ۴۴ بدون نیاز به «اصلاح قانون یا آیین‌نامه‌های مربوطه» نیز محقق می‌گردد یا خیر، دارای ابهام است.

نظر شورای نگهبان

شورای نگهبان، ماده مزبور را مغایر با قانون اساسی و موازین شرع تشخیص نداد.

ماده ۳- دستگاه‌های اجرایی مکلفند هنگام تدوین یا اصلاح مقررات، بخشنامه‌ها و رویه‌های اجرایی، نظر تشکل‌های اقتصادی ذی‌ربط را استعلام کنند و مورد توجه قرار دهند.

دیدگاه مغایرت

اصل ۱۳۸ قانون اساسی، تدوین آیین‌نامه‌های اجرایی قوانین، تصویب‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌ها را در حدود اختیارات وزیر، هیئت وزیران و یا کمیسیون متشکل از چند وزیر قرار داده است، بدون آنکه این اختیار را مقید و مشروط به قید یا شرطی کند؛ حال آنکه در این ماده، دولت مکلف به استعلام نظر تشکل‌های اقتصادی و مورد توجه قرار دادن آنها در هنگام تدوین یا اصلاح بخشنامه‌ها و مقررات شده است. این موضوع با اصول دیگری از قانون اساسی؛ از جمله اصل ۶۰ قانون اساسی که اعمال قوه مجریه را از طریق رئیس جمهور و وزرا اعلام کرده است نیز در تعارض است.

دیدگاه عدم مغایرت

از آنجا که این ماده، دستگاه‌های اجرایی را صرفاً مکلف به «مورد توجه قرار دادن» نظرات استعلام شده‌ی تشکل‌های اقتصادی و نه اعمال این نظرات در هنگام تدوین یا اصلاح بخشنامه‌ها و مقررات کرده است، مغایرتی با صلاحیت‌های مسئولان قوه مجریه ندارد؛ زیرا این امر الزامی قانونی برای دولت در خصوص ترتیب اثر دادن به نظرات این تشکل‌ها ایجاد نمی‌کند و از این جهت، منجر به دخالت این تشکل‌ها در روند تدوین یا اصلاح مقررات، بخشنامه‌ها و رویه‌های اجرایی نخواهد شد. بنابراین این مصوبه، از این جهت مغایرتی با قانون اساسی ندارد.

نظر شورای نگهبان

شورای نگهبان، ماده مزبور را مغایر با قانون اساسی و موازین شرع تشخیص نداد.

ماده ۵- اتاق‌ها مکلفند فهرست ملی تشکل‌های اقتصادی را تهیه و تغییرات آن را اعلام نمایند. در آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی که فاقد تشکل فعال می‌باشند، اتاق‌ها موظفند برای ساماندهی، ایجاد و ثبت تشکل‌های اقتصادی فعال زمینه‌های لازم را ایجاد کنند و در فعالیت‌هایی که تشکل‌های موازی وجود دارد، زمینه ادغام، شبکه‌سازی، یکپارچه‌سازی و انسجام تشکل‌های موازی را فراهم نمایند.

...

تبصره ۲- مؤسسان و مدیران تشکل‌های اقتصادی نباید مانع عضویت داوطلبان جدید واجد شرایط و استفاده آنها از منافع حضور در این تشکل‌ها شوند. نظارت بر فعالیت تشکل‌های اقتصادی و بررسی شکایات واصله بر عهده اتاق‌ها است.

دیدگاه ابهام

الف) با توجه به اینکه امر «نظارت» می‌تواند دارای جنبه‌های مختلفی از جمله اجرایی یا قضایی باشد و یا شامل امور حاکمیتی گردد که از اختیارات دولت است، تبصره (۲) این ماده که نظارت بر فعالیت تشکل‌های اقتصادی را بر عهده اتاق‌ها قرار داده است، به لحاظ آنکه نوع نظارت را مشخص نکرده است، دارای ابهام است و شبهه‌ی مغایرت این نظارت با نظارت‌های حاکمیتی است که صرفاً در صلاحیت دولت است. علاوه بر این، با توجه به اینکه این تبصره، اتاق‌ها را مرجع انحصاری نظارت قرار داده است، مشخص نیست که آیا این اعمال نظارت از سوی اتاق‌ها، نافی نظارت دولت نیز می‌باشد یا خیر؛ لذا «نظارت اتاق‌ها بر فعالیت تشکل‌های اقتصادی» از این جهات دارای ابهام است.

ب) تبصره (۲) این ماده، با وجود اینکه بررسی شکایات واصله نسبت به فعالیت تشکل‌های اقتصادی را نیز بر عهده اتاق‌ها قرار داده، لیکن نوع این بررسی را مشخص نکرده است که آیا این بررسی اجرایی است یا قضایی؛ و نیز اینکه آیا این بررسی شکایات از سوی اتاق‌ها با وظایف دادگستری در رسیدگی قضایی تناقض دارد یا خیر؛ لذا این تبصره از این جهات نیز دارای ابهام است.

نظر شورای نگهبان

در تبصره (۲) ماده (۵)، عبارت «نظارت بر فعالیت تشکل‌های اقتصادی» و نیز عبارت «بررسی شکایات واصله توسط اتاق‌ها» ابهام دارند؛ پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.

ماده ۶- مرکز آمار ایران موظف است برنامه ملی آماری کشور موضوع ماده (۵۴) قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران^۳ را طوری تهیه کند که بر اساس آن اطلاعات آماری

---

۳. ماده (۵۴) قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۲۵: «ماده ۵۴- به منظور یکپارچه‌سازی، ساماندهی و رفع موازی‌کاری در نظام آماری کشور:

الف- مرکز آمار ایران مرجع رسمی تهیه، اعلام و انتشار آمارهای رسمی کشور است.

ب- مرکز آمار ایران حداکثر ظرف سال اول برنامه با همکاری دستگاه‌های اجرایی نسبت به تهیه برنامه ملی آماری کشور مبتنی بر فناوری‌های نوین با رعایت استانداردها و ضوابط تولید و انتشار آمارهای رسمی، استقرار نظام آمارهای ثبتی و استقرار و تغذیه مستمر

مورد نیاز برای فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران در ایران در پایگاه اطلاعات آماری کشور به شکل مستمر و روزآمد ارائه گردد.

اقلام و اطلاعات آماری مورد نیاز سرمایه‌گذاران و فعالان اقتصادی که باید به شکل مستمر در این پایگاه منتشر شود، توسط شورای گفت‌وگو تعیین می‌شود.

دیدگاه مغایرت

الف) بر اساس بند (الف) ماده (۵۴) قانون برنامه پنجم توسعه مصوب ۱۳۸۹، «مرکز آمار ایران» مرجع رسمی تهیه، اعلام و انتشار آمارهای رسمی کشور است و مرجعی که صلاحیت اعلام و انتشار اطلاعات آماری را دارد، صلاحیت تعیین اقلام و اطلاعات آماری که باید منتشر شود را نیز داراست؛ این در حالی است که قسمت اخیر ماده (۶)، مرجع تعیین اقلام و اطلاعات آماری را از «مرکز آمار ایران» به «شورای گفت و گو» تغییر داده است. بنابراین از آنجا که اولاً این مصوبه، به نحوی موجبات اصلاح ماده (۵۴) قانون برنامه پنجم توسعه را فراهم آورده است؛ ثانیاً اصلاح قوانین برنامه، بر اساس آیین‌نامه داخلی مجلس، نیازمند رأی دو سوم نمایندگان است؛ ثالثاً در هنگام تصویب ماده (۶)، رعایت نصاب دو سوم رأی نمایندگان مد نظر قرار نگرفته است، این مصوبه به لحاظ عدم رعایت آیین‌نامه‌ی داخلی مجلس در نحوه تصویب طرح‌ها و لوایح، مغایر با اصل ۶۵ قانون اساسی است که مقرر می‌دارد تصویب طرح‌ها و لوایح باید طبق آیین‌نامه داخلی مجلس انجام گیرد.

ب) موضوع «تعیین اقلام و اطلاعات آماری»، امری اجرایی و از مصادیق امور حاکمیتی است. با این وجود، در این ماده، این امر به شورایی محول شده که در ترکیب اعضای آن نمایندگانی از بخش‌هایی غیر از قوه مجریه حضور دارند. بدین لحاظ، این مصوبه با اصل ۶۰ قانون اساسی در تغایر است که اعمال قوه مجریه و انجام امور اجرایی را در صلاحیت رئیس جمهور و وزرا دانسته و اعمال این امور از سوی افرادی خارج از قوه مجریه را مجاز نشمرده است.

دیدگاه عدم مغایرت

الف) از آنجا که نصاب دو سوم رأی نمایندگان برای تصویب و اصلاح برنامه‌های توسعه، بر اساس قانون عادی مصوب مجلس شورای اسلامی (آیین‌نامه داخلی مجلس) تعیین شده است، لذا عدم رعایت این

پایگاه اطلاعات آماری کشور اقدام نماید. این برنامه با پیشنهاد مرکز آمار ایران و تصویب شورای عالی آمار برای دستگاه‌های اجرایی لازم‌الاجراء است.

ج - به دستگاه‌های اجرایی اجازه داده می‌شود در حدود وظایف قانونی خود و در چهارچوب ضوابط و استانداردهای مورد تأیید شورای عالی آمار نسبت به تولید آمار تخصصی حوزه مربوط به خود اقدام نمایند.

نظارت بر حسن اجرای این ماده بر عهده معاونت و در صورت تفویض با معاون ذی‌ربط آن (رئیس مرکز آمار ایران) است.»

نصاب، نقض قانون عادی به شمار می‌رود، نه نقض قانون اساسی؛ بر این اساس، نقض یا بی‌توجهی مجلس نسبت به قانون مصوب خویش، ارتباطی با مسئولیت شورای نگهبان در ارتباط با بررسی مصوبات مجلس از حیث عدم مغایرت با قانون اساسی و موازین شرع ندارد.

ب) انجام فعالیت‌های آماری از مصادیق «امور اجرایی» نیست تا آنکه «تعیین اقلام و اطلاعات آماری» از سوی شورای گفت‌وگو، دخالت در امر اجرا و مغایر با اصل ۶۰ قانون اساسی قلمداد شود.

نظر شورای نگهبان

شورای نگهبان، ماده مزبور را مغایر با قانون اساسی و موازین شرع تشخیص نداد.

ماده ۷- به منظور ساماندهی و کاهش مراجعات نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی، افزایش اعتماد متقابل میان دولت و کارآفرینان و در راستای تحقق دولت الکترونیک، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور موظف است با تشکیل «کمیته ساماندهی مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی» ضمن دعوت از نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط و اتاق‌ها، دستورالعمل هرگونه بازدید و مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی را ساماندهی نماید. کلیه دستگاه‌های اجرایی موظف به همکاری با کمیته یادشده و اجرای تصمیمات و دستورالعمل‌های آن می‌باشند. همچنین ماده (۷۰) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران^۴ درباره صدور مجوزهای فعالیت اقتصادی به شکل پنجره واحد، پس از پایان مدت آن قانون استمرار می‌یابد.

دیدگاه مغایرت

---

۴. ماده (۷۰) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۲۵: «ماده ۷۰- در مورد آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی که نیازمند اخذ مجوز از دستگاه‌های متعدد می‌باشند، دستگاه اصلی موضوع فعالیت، وظیفه مدیریت یکپارچه، هماهنگی و اداره امور اخذ و تکمیل و صدور مجوز را بر عهده خواهد داشت و از طریق ایجاد پنجره واحد به صورت حقیقی یا در فضای مجازی با مشارکت سایر دستگاه‌های مرتبط به گونه‌ای اقدام می‌نماید که ضمن رعایت اصل همزمانی صدور مجوزها، سقف زمانی مورد نظر برای صدور مجوز از زمان پیش‌بینی‌شده در قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی تجاوز ننماید. در ایجاد فرآیند پنجره واحد، دستگاه‌های فرعی صدور مجوز موظفند نسبت به ارائه خدمات از طریق استقرار نماینده تام‌الاختیار در محل پنجره‌های واحد و یا در فضای مجازی اقدام و همکاری لازم را به عمل آورند. دستورالعمل مربوط شامل رویه‌ها و ضوابط و نحوه برخورد با متخلفین و همچنین فهرست دستگاه‌های اصلی در صدور مجوز در فعالیت‌های مختلف به تصویب کارگروه موضوع ماده (۶۲) این قانون می‌رسد.»

الف) به موجب اصل ۱۵ قانون اساسی، «زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید به این زبان و خط باشد»؛ از این رو استفاده از کلمه‌ی لاتین «کمیته» در این ماده که دارای معادل فارسی «کارگروه» نیز می‌باشد، مغایر با قانون اساسی است.

ب) با دقت در مفاد این ماده و «دستورالعمل» مقرر شده در آن، به نظر می‌رسد مراد از این «دستورالعمل»، چیزی فراتر از معنای اصطلاحی آن است و معنایی گسترده‌تر از آن دارد که مشتمل بر آیین‌نامه نیز هست؛ چه آنکه در این مصوبه کلیه دستگاه‌های اجرایی موظف به همکاری با «کمیته ساماندهی مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی» و اجرای تصمیمات و دستورالعمل‌های آن شده‌اند. بر این اساس، از آنجا که به موجب اصل ۱۳۸ قانون اساسی تنها هیئت‌وزیران و یا یکی از وزرا حق دارند برای انجام وظایف اداری و تأمین اجرای قوانین و تنظیم سازمان‌های اداری به وضع تصویب‌نامه و آیین‌نامه پردازند، واگذاری صلاحیت تصویب دستورالعمل مقرر در این ماده برای دستگاه‌های اجرایی، به کارگروهی غیر از هیئت‌وزیران (معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور)، مغایر با قانون اساسی است.

ج) از آنجا که این ماده، موجب اصلاح ماده (۲۳۵) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه^۵ شده است که اصلاح آن بر اساس آیین‌نامه داخلی مجلس، نیازمند کسب رأی دو سوم نمایندگان است و این نصاب از آراء برای اصلاح ماده محقق نشده، لذا این ماده از این جهت مغایر با اصل ۶۵ قانون اساسی است؛ زیرا به موجب این اصل، تصویب طرح‌ها و لوایح باید طبق آیین‌نامه داخلی مجلس انجام گیرد و بنابراین نقض آیین‌نامه داخلی در هنگام بررسی و تصویب طرح‌ها و لوایح در مجلس، موجب مغایرت آن مصوبه با قانون اساسی خواهد بود.

د) با توجه به آنکه اعضای کارگروه مقرر در این مصوبه، شامل نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط و اتاق‌ها می‌باشند، لذا لازم‌الاجرا بودن تصمیمات این کمیته، برای دستگاه‌های اجرایی مغایر اصول ۵۷ و ۶۰ قانون اساسی است؛ زیرا به موجب اصل ۶۰، امور اجرایی (به جز در اموری که مستقیماً بر عهده‌ی رهبری است) صرفاً از طریق رئیس جمهور و هیئت وزیران اعمال می‌شود و مستفاد از اصل (۵۷) قانون اساسی نیز قوای حاکم در جمهوری اسلامی ایران صرفاً قوه مقننه، قوه مجریه و قوه قضائیه بوده و صدور تصمیمات لازم‌الاجرا، تنها در صلاحیت این قوای حاکم خواهد بود.

نظر شورای نگهبان

با توجه به مفاد مواد (۷)، ... از آنجا که دستورالعمل‌های مذکور در این مواد، جنبه آیین‌نامه‌ای دارد، مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی شناخته شد.

^۵ ماده (۲۳۵) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۲۵: «ماده ۲۳۵- این قانون تا پایان سال ۱۳۹۴

هجری شمسی معتبر است.»

ماده ۸- وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است با همکاری وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و جهاد کشاورزی، اتاق‌ها و سایر دستگاه‌های ذی‌ربط، ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون، فرآیند تجارت خارجی اعم از واردات و صادرات کالا و خدمات و صدور اسناد و مدارک مربوط از قبیل گواهی مبدأ، فرم‌های تجاری، گواهی‌های بهداشت و استاندارد، اعتبار اسنادی، ثبت سفارش، پروانه گمرکی و بیمه‌نامه، بدون نیاز به مراجعه حضوری ذینفع را به صورت الکترونیکی درآورد.

منابع مالی مورد نیاز برای اجرای این ماده از سرفصل‌های دولت الکترونیک در بودجه‌های سنواتی و نیز صرفه‌جویی‌های حاصل از بهبود فرآیندها و کاهش دیوان‌سالاری، تأمین می‌شود.

دیدگاه مغایرت

بر اساس اصل ۷۵ قانون اساسی، طرح‌های قانونی نمایندگان که موجب تقلیل یا افزایش هزینه‌ی عمومی می‌شوند، در صورتی قابل طرح در مجلس هستند که در آن طریق جبران کاهش درآمد یا تأمین هزینه جدید نیز معلوم شده باشد. بر این اساس، از آنجا که اولاً این مصوبه، ابتدا به صورت طرح از سوی نمایندگان به مجلس ارائه شده است؛ ثانیاً اجرایی کردن این مصوبه (الکترونیکی کردن فرآیند تجارت خارجی) مستلزم افزایش هزینه‌ی عمومی برای دولت می‌باشد، باید طریق تأمین این هزینه‌ها در این مصوبه تعیین می‌شد، لیکن این اقدام انجام نشده است. البته مجلس با بیان جمله‌ای در انتهای مصوبه، بیان کرده که منابع مالی مورد نیاز برای اجرای آن از محل سرفصل‌های دولت الکترونیک در بودجه‌های سنواتی و نیز صرفه‌جویی‌های حاصل از بهبود فرآیندها و کاهش دیوان‌سالاری تأمین می‌شود، اما این امر به معنای تأمین هزینه مالی طرح نیست؛ زیرا منظور از تأمین هزینه‌های اجرای طرح، تعیین منابع مالی جدید، مشخص و قابل حصول می‌باشد، حال آنکه در این مصوبه، به طور کلی و مجمل، درآمدهای ممکن‌الحصول ناشی از سرفصل‌های دولت الکترونیک در بودجه‌های سنواتی و نیز صرفه‌جویی‌های حاصل از بهبود فرآیندها و کاهش دیوان‌سالاری را به عنوان طریق تأمین هزینه‌های اجرای این موضوع معرفی کرده است؛ درآمدهایی که برخی از آنها طبق قانون مربوطه، محلّ هزینه‌کرد مشخص و معین دارند و امکان اختصاص آن به سایر بخش‌ها وجود ندارد، و برخی دیگر از منابع معرفی شده نیز غیرقابل اتکا است؛ مثلاً تحقق یا عدم تحقق صرفه‌جویی‌های حاصل از بهبود فرآیندها و کاهش دیوان‌سالاری، مبهم و میزان آن نیز مشخص نیست، همچنین احاله به تصویب قوانین بودجه سنواتی در سال‌های آینده نیز نمی‌تواند منبع تأمین مالی مصوبه قلمداد شود. بنابراین، از این جهت که هزینه‌های اجرای این مصوبه به معنای دقیق کلمه مشخص نشده است، این مصوبه مغایر با اصل ۷۵ قانون اساسی است.

دیدگاه عدم مغایرت

به موجب اصل ۷۵ قانون اساسی، پیش‌بینی طریق تأمین هزینه‌های اجرایی ناشی از طرح‌های قانونی نمایندگان، شرط قابل بررسی بودن این طرح‌ها در مجلس است. در این طرح نیز نمایندگان، به صراحت محل تأمین هزینه‌های اجرای این طرح را مشخص کرده و سرفصل‌های دولت الکترونیک در بودجه‌های سنواتی و نیز صرفه‌جویی‌های حاصل از بهبود فرآیندها و کاهش دیوان‌سالاری را به این موضوع اختصاص داده‌اند. بدین لحاظ به دلیل مشخص شدن طریق تأمین هزینه اجرای این طرح، مصوبه مجلس مغایرتی با اصل ۷۵ قانون اساسی ندارد؛ زیرا منابع مالی مورد نیاز برای اجرای این ماده در بودجه‌ی سال جاری، «ردیف مستقلی» دارد که الکترونیکی کردن فرآیند تجارت خارجی یکی از «سرفصل‌های دولت الکترونیک» است و این امر برای سال‌های آینده نیز تکرار خواهد شد؛ «صرفه‌جویی‌های حاصل از بهبود فرآیندها و کاهش دیوان‌سالاری» نیز قابل تحقق است، ضمن آنکه در صورت عدم تخصیص ردیف بودجه برای سال‌های آینده و عدم تحقق صرفه‌جویی و...، اجرای این مصوبه در سال‌های آینده متوقف خواهد شد که این توقف اجرا در آینده، به صحت این مصوبه خدشه‌ای وارد نخواهد کرد.

نظر شورای نگهبان

شورای نگهبان، ماده مزبور را مغایر با قانون اساسی و موازین شرع تشخیص نداد.

ماده ۹- وزارت امور خارجه موظف است ظرفیت‌های روابط خارجی و نمایندگی‌های سیاسی کشور در خارج را در خدمت تولیدکنندگان داخلی و سرمایه‌گذاران در ایران و به ویژه صادرکنندگان کالاها و خدمات قرار دهد.

دستورالعمل اجرایی این ماده با همکاری اتاق‌ها و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط توسط وزارت امور خارجه تهیه می‌شود.

وزارت امور خارجه موظف است اقدامات خود در اجرای این ماده و دستاوردهای آن را هر شش‌ماه یک‌بار به مجلس شورای اسلامی و شورای گفت‌وگو گزارش نماید.

دیدگاه مغایرت

از آنجا که نمایندگی‌های سیاسی کشور، موظف به عمل بر اساس دستورالعمل اجرایی این ماده شده‌اند و روابط خارجی کشور نیز باید بر اساس آن شکل بگیرد؛ لذا به نظر می‌رسد «دستورالعمل» موضوع این ماده، دارای ماهیت آیین‌نامه‌ای است و چیزی فراتر از دستورالعمل مصطلح است؛ این در حالی است که به موجب اصل ۱۳۸ قانون اساسی تنها هیئت‌وزیران و یا هر یک از وزرا حق دارند برای انجام وظایف اداری و تأمین اجرای قوانین و تنظیم سازمان‌های اداری به وضع تصویب‌نامه و آیین‌نامه بپردازند؛ لذا از آنجا که

در این ماده اختیار تهیه این دستورالعمل به وزارت امور خارجه (و نه وزیر امور خارجه) با همکاری اتاقها و دستگاههای اجرایی ذی ربط محول شده است و «وزیر امور خارجه» در تصویب آن، صرفاً همکاری خواهد داشت، مغایر قانون اساسی می باشد.

نظر شورای نگهبان

با توجه به مفاد مواد ... (۹) ... از آنجا که دستورالعملهای مذکور در این مواد، جنبه آیین نامه ای دارد، مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۱۱- شورای گفت و گو با ترکیب و تبصره های مصرح در ماده (۷۵) قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران^۶ پس از پایان مدت آن قانون استمرار می یابد. وظایف و اختیارات شورای گفت و گو به شرح ذیل است:

---

۶. ماده (۷۵) قانون برنامه پنج ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۲۵: «ماده ۷۵- به منظور تبادل نظر دولت و بخش های خصوصی و تعاونی و تسهیل فعالیت های اقتصادی این بخش ها، بررسی و رفع موانع کسب و کار و اتخاذ تصمیم مؤثر برای اقدامات لازم در چهارچوب قوانین و مقررات موجود و ارائه پیشنهادها و راهکارهای اجرایی مناسب به مراجع ذی ربط، شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی با ترکیب اعضای زیر تشکیل می شود:

- ۱- وزیر امور اقتصادی و دارایی (رئیس شورا)
- ۲- رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۳- معاون برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور
- ۴- وزیر صنایع و معادن
- ۵- وزیر تعاون
- ۶- وزیر بازرگانی
- ۷- وزیر جهاد کشاورزی
- ۸- وزیر کار و امور اجتماعی
- ۹- وزیر نفت
- ۱۰- وزیر نیرو
- ۱۱- دو نفر از معاونان قوه قضائیه به انتخاب رئیس قوه
- ۱۲- رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی
- ۱۳- رئیس کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی
- ۱۴- رئیس کمیسیون صنایع و معادن مجلس شورای اسلامی
- ۱۵- رئیس کمیسیون کشاورزی، آب و منابع طبیعی مجلس شورای اسلامی
- ۱۶- رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران
- ۱۷- دبیر کل اتاق تعاون جمهوری اسلامی ایران
- ۱۸- شهردار تهران
- ۱۹- هشت نفر از مدیران عامل شرکت های برتر خصوصی و تعاونی از بخش ها و رشته های مختلف

الف- پیشنهاد اصلاح، حذف یا وضع مقررات اعم از آیین‌نامه، بخشنامه، دستورالعمل، شیوه‌نامه یا رویه اجرایی در جهت بهبود محیط کسب و کار در ایران به مسئولان مربوطه بر اساس گزارش تهیه شده از سوی دبیرخانه این شورا

ب- نظارت بر اجرای کامل و صحیح قوانین و مقررات و نیز تهیه پیش‌نویس طرح و لایحه برای اصلاح و یا وضع قوانین، با هدف بهبود محیط کسب و کار در ایران و پیشنهاد آنها به هیئت وزیران یا مجلس شورای اسلامی با رعایت اصول قانون اساسی

پ- ارائه خواسته‌ها، پیشنهادها و تذکرات متقابل مسئولان دستگاه‌های اجرایی و نمایندگان تشکل‌های بخش‌های خصوصی و تعاونی و بحث و بررسی و افناع و تفاهم درباره خواسته‌های مذکور

ت- ارائه پیشنهاد برای ارتقاء فرهنگ اقتصادی، اخلاق کسب و کار و مهارت‌های شغلی و کارآفرینی در کشور

ث- بررسی گزارش‌های کمیته موضوع ماده (۷۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران^۷ و زمینه‌سازی برای تصمیم‌گیری درباره آنها

ج- پیگیری گزارش اتاق‌ها درباره امتیازات موجود در قوانین و مقررات و رویه‌ها برای بنگاه‌های با مالکیت غیر از بخش‌های خصوصی و تعاونی و زمینه‌سازی برای حذف یا تعمیم این امتیازات به منظور اجرای کامل و مؤثر ماده (۸) قانون اصل (۴۴)^۸

تبصره ۱- نحوه انتخاب اعضاء ردیف (۱۹) و چگونگی تشکیل جلسات که حداقل هر پانزده روز یک‌بار برگزار می‌گردد و ارائه پیشنهادها و گزارش‌ها طبق دستورالعملی است که در نخستین جلسه شورا تهیه و تصویب می‌شود.

تبصره ۲- محل دبیرخانه این شورا بدون دریافت کمک از دولت در اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران است.»
۷. ماده (۷۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۲۵: «ماده ۷۶- اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران موظف است با همکاری و حضور اتاق تعاون مرکزی جمهوری اسلامی ایران و شورای اصناف کشور، نسبت به شناسایی قوانین، مقررات و بخشنامه‌های مخل تولید و سرمایه‌گذاری در ایران اقدام نماید و با نظرخواهی مستمر از تشکل‌های تولیدی و صادراتی سراسر کشور و بررسی و پردازش مشکلات و خواسته‌های آنها به طور مستمر گزارش‌ها و پیشنهادهایی را تهیه و به کمیته‌ای متشکل از دو نفر از هر قوه به انتخاب رئیس آن قوه ارائه دهد. کمیته مذکور موظف است ضمن بررسی پیشنهادهای ارائه‌شده راه‌کارهای قانونی لازم را بررسی و پیگیری نماید.

تبصره ۱- گزارش‌های موضوع این ماده شامل قوانین و مصوبات و بخشنامه‌های مزاحم، خلأ قانونی، اجرای نادرست یا ناقص قوانین و همچنین پیشنهاد اصلاح قوانین و مقررات و ارتقاء امنیت اقتصادی، حقوق مالکیت و حمایت از سرمایه‌گذاری و تولید و صادرات و اشتغال و چگونگی کاهش قیمت تمام‌شده کالاها و خدمات در ایران همراه با ارتقاء کیفیت و رشد تولید و موارد مربوط به سرمایه‌گذاری و تولید و استفاده بهینه از سرمایه‌گذاری‌ها و ظرفیت‌های موجود است.

تبصره ۲- کمیته یک نسخه از همه گزارش‌های ارسالی را به شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و شورای گفت‌وگو موضوع ماده (۷۵) این قانون ارسال می‌نماید.»

چ- نظارت بر قراردادهای دستگاه‌های اجرایی با فعالان اقتصادی بخش‌های خصوصی و تعاونی به منظور ایجاد تراضی و منع تحمیل شرایط ناعادلانه به طرف مقابل در این قراردادها

ح- ...

دیدگاه مغایرت

الف) بند (ب) این ماده، صلاحیت نظارت بر اجرای کامل و صحیح قوانین و مقررات را به شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی اعطا کرده است. چنانچه منظور از این نظارت، نظارت بر اجرای کامل و صحیح قوانین و مقررات در دستگاه‌های اداری دولتی باشد، این مصوبه مغایر با اصل ۱۷۴ قانون اساسی است؛ زیرا به موجب این اصل، نظارت بر حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین در دستگاه‌های اداری بر عهده سازمان بازرسی کل کشور می‌باشد و اعطای این نظارت به غیر سازمان بازرسی کل کشور مغایر قانون اساسی است؛ و چنانچه منظور از این نظارت، نظارت بر اجرای کامل و صحیح قوانین و مقررات در بخش خصوصی باشد، مغایر با اصل ۶۰ قانون اساسی است؛ زیرا نظارت بر بخش خصوصی از جمله امور حاکمیتی و اجرایی قلمداد می‌شود که در حوزه صلاحیت‌های نظارتی خاص قوه مجریه قرار می‌گیرد که مطابق اصل ۶۰، اعمال آن (به جز در اموری که مستقیماً بر عهده رهبری است)، صرفاً از طریق رئیس جمهور و وزرا است و بنابراین، واگذاری این حق و تکلیف نظارتی به غیر دولت، با قانون اساسی مغایرت دارد.

ب) بندهای (ث) و (ج) این ماده، وظایف و اختیارات «زمینه‌سازی برای تصمیم‌گیری درباره گزارش‌های کمیته موضوع ماده (۷۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه» و «زمینه‌سازی برای حذف یا تعمیم امتیازات موجود در قوانین و مقررات و رویه‌ها برای بنگاه‌های غیرخصوصی و غیر تعاونی» را به شورای گفت‌وگو اعطا کرده است. از آنجا «زمینه‌سازی» در این موارد اطلاق داشته و زمینه‌سازی عملی و اجرایی را نیز در بر می‌گیرد، دخیل کردن شورای گفت‌وگو در آن، به منزله دخالت در اعمال قوه مجریه و صلاحیت‌های ذاتی این قوه است. بر این اساس، این بندها با اصل ۶۰ قانون اساسی مغایرت دارد.

ج) بند (چ) این ماده، نظارت بر قراردادهای دستگاه‌های اجرایی با فعالان اقتصادی به منظور ایجاد تراضی و منع تحمیل شرایط ناعادلانه را از وظایف و اختیارات شورای گفت‌وگوی دولت و بخش خصوصی دانسته است. این نظارت از آنجا که با قید «ایجاد تراضی و منع تحمیل شرایط ناعادلانه» همراه شده، نظارت صرف

---

^۸ ماده (۸) قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و اجراء سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۷/۳/۲۵: «ماده ۸- هر امتیازی که برای بنگاه‌های دولتی با فعالیت اقتصادی گروه یک و دو ماده (۲) این قانون مقرر شود، عیناً و با اولویت برای بنگاه یا فعالیت اقتصادی مشابه در بخش خصوصی، تعاونی و عمومی غیردولتی باید در نظر گرفته شود.

تبصره- دولت مکلف است ظرف سه ماه پس از تصویب این قانون کلیه امتیازات موجود موضوع این ماده را لغو کند یا تعمیم دهد.»

نبوده بلکه وارد مرحله اجرا نیز شده است؛ لذا برشمردن این صلاحیت برای شورای گفت‌وگو مغایر با اختیارات و صلاحیت‌های مقرر در اصل ۶۰ قانون اساسی برای قوه مجریه است. به موجب اصل ۶۰ قانون اساسی، اعمال قوه مجریه (به جز در اموری که مستقیماً بر عهده‌ی رهبری است) صرفاً از طریق رئیس جمهور و وزرا است و لذا اعطای شأن نظارت حاکمیتی در بخش اجرا به غیر دولت (شورای گفت‌وگو)، مغایر قانون اساسی است.

دیدگاه ابهام

بند (ب) این ماده، تهیه پیش‌نویس طرح و لایحه برای اصلاح و یا وضع قوانین و پیشنهاد آن به هیئت وزیران یا مجلس شورای اسلامی را یکی از وظایف و اختیارات شورای گفت‌وگو دانسته است، لیکن مشخص نیست که آیا وظیفه‌ی تهیه و پیشنهاد پیش‌نویس طرح و لایحه، وظیفه‌ی انحصاری شورای مذکور قلمداد شده است، به گونه‌ای که ارائه‌ی هرگونه پیش‌نویس طرح و لایحه‌ی اصلاحی در این زمینه صرفاً به شورای گفت‌وگو محدود شده است یا اینکه سایر نهادها و مراجع نیز حق تهیه و پیشنهاد پیش‌نویس طرح و لایحه در این زمینه را دارا هستند؟ در صورتی که تهیه پیش‌نویس در این زمینه‌ها منحصر به شورای گفت‌وگو باشد، این موضوع مغایر با صلاحیت‌های عام در نظر گرفته شده برای مجلس و دولت در قانون اساسی (از جمله اصل ۷۴)، در زمینه تهیه و تدوین طرح‌ها و لوایح است.

نظر شورای نگهبان

بندهای (ب) و (چ) ماده (۱۱)، واگذاری نظارت بر عهده‌ی شورای گفت‌وگو، مغایر با اصول ۶۰ و ۱۷۴ قانون اساسی شناخته شد.

ماده ۱۸- به منظور ارتقاء کیفیت خدمات، شفاف‌سازی و شکل‌گیری بازار کار در زیر بخش‌های مختلف بخش ساختمان و ایجاد سهولت و امنیت برای متقاضیان نیروی کار در این بخش، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است زمینه شکل‌گیری تشکل‌های صنفی شاغلان در بخش ساختمان را فراهم کند. شهرداری‌ها مکلفند فضاهای ساختمانی مورد نیاز برای این تشکل‌ها را تأمین نمایند.

این تشکل‌ها مسئولیت تعیین هویت، طبقه‌بندی مهارتی، کاریابی، معرفی کارجویان به کارفرمایان، معرفی کارگران و استادکاران به مراکز فنی و حرفه‌ای و پیگیری امور بیمه درمان و بازنشستگی و امور رفاهی شاغلان در بخش ساختمان را بر عهده دارند.

این تشکل‌ها همچنین در قبال رفتار و عملکرد حرفه‌ای شاغلان در بخش ساختمان، مسئول و پاسخگو می‌باشند و موظفند به شکایات رسیده در این باره رسیدگی کنند.

دیدگاه مغایرت

در این ماده، شهرداری‌ها مکلف به تأمین فضاهای ساختمانی مورد نیاز برای تشکلهای صنفی شاغلان در بخش ساختمان شده‌اند، اما محل تأمین هزینه مورد نیاز برای انجام این موضوع مشخص نشده است؛ بر این اساس مشخص نیست آیا هزینه مورد نیاز برای انجام این کار باید از امکانات موجود شهرداری‌ها و به صورت رایگان تأمین گردد یا تأمین هزینه این موضوع بر عهده دولت است. در هر صورت و حتی چنانچه تأمین هزینه انجام این تکلیف بر عهده خود شهرداری‌ها باشد، از جهت ایجاد افزایش هزینه برای نهادهای عمومی (شهرداری)، این مصوبه مغایر با اصل ۷۵ قانون اساسی است؛ زیرا وفق اصل ۷۵ قانون اساسی، طرح‌های قانونی نمایندگان چنانچه باعث افزایش هزینه عمومی برای دولت شود، می‌بایست طریق تأمین هزینه جدید در آن طرح، معلوم و مشخص شود؛ در غیر این صورت، تصویب طرح در مجلس به دلیل مغایرت با اصل ۷۵، امکان‌پذیر نخواهد بود.

دیدگاه ابهام

الف) اگر چه بر اساس این ماده، مسئول تعیین هویت، طبقه‌بندی مهارتی، کاریابی، معرفی کارجویان به کارفرمایان، معرفی کارگران و استادکاران به مراکز فنی و حرفه‌ای و پیگیری امور بیمه درمان و بازنشستگی و امور رفاهی شاغلان در بخش ساختمان، تشکلهای صنفی شاغلان در بخش ساختمان هستند، اما نوع این مسئولیت، آثار و دیگر ابعاد مترتب بر آن مشخص نشده است؛ لذا این ماده از این جهت دارای ابهام است.

ب) به موجب این ماده، تشکلهای در قبال رفتار و عملکرد حرفه‌ای شاغلان در بخش ساختمان، مسئول و پاسخگو هستند و موظفند به شکایات واصله نسبت به آنها رسیدگی کنند، اما نوع مسئولیت و آثار آن و نیز چگونگی رسیدگی به شکایات واصله مشخص نشده است؛ لذا ماده از این جهت نیز دارای ابهام است.

نظر شورای نگهبان

در فراز اول ماده (۱۸) از این جهت که مشخص نیست تأمین فضای تأمین فضای ساختمانی مورد نیاز برای این تشکلهای از سوی شهرداری به صورت مجانی است یا خیر، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام، اظهارنظر می‌گردد. همچنین در فراز اخیر آن از این حیث که مقصود از «مسئول بودن تشکلهای مذکور» و نیز «رسیدگی به شکایات» توسط آنها، ابهام دارد؛ پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.

ماده ۲۳- کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلفند به منظور ایجاد تراضی و عادلانه‌نمودن قراردادها و قراردادهای الحاقی در انعقاد قرارداد با شرکت‌های بخش خصوصی و تعاونی برای خرید کالا یا خدمت، از فرم‌های یکنواخت استفاده نمایند و یک نسخه از این فرم‌ها را برای هر کدام از اتاق‌ها ارسال دارند.

تبصره- شورای پول و اعتبار مکلف است ظرف شش ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون فرم‌های یکنواختی برای هر یک از عقود اسلامی که منجر به اعطاء تسهیلات می‌شود، تهیه و دستورالعمل و شرایط اعطاء تسهیلات و شیوه‌های اخذ ضمانت‌نامه از بخش‌های خصوصی و تعاونی را متناسب با اعتبارسنجی مشتریان به صورت یکپارچه تعیین و به کلیه بانک‌ها ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت نماید.

دیدگاه مغایرت

واگذاری تصویب دستورالعمل و شرایط اعطای تسهیلات و شیوه‌های اخذ ضمانت‌نامه به شورای پول و اعتبار، مغایر با اصل ۱۳۸ قانون اساسی است؛ زیرا دستورالعمل مذکور در این بند، شأنتی آیین‌نامه‌ای دارد و مشخص‌کننده ضوابط اجرایی ناظر بر حکم مقرر در این بند است؛ در نتیجه تشریفات مقرر در اصل ۱۳۸ قانون اساسی برای وضع آیین‌نامه، از جمله مرجع وضع (هیئت‌وزیران) باید در خصوص این مصوبه نیز اجرا گردد. بر این اساس، شورای پول و اعتبار که به موجب ماده (۸۹) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه مصوب ۸۹/۱۰/۳۰ در ترکیب آن، افرادی غیر از وزرا نیز وجود دارند، نمی‌تواند جایگزین هیئت‌وزیران در تصویب آیین‌نامه اجرایی شود.

نظر شورای نگهبان

با توجه به مفاد مواد ... و (۲۳)، از آنجا که دستورالعمل‌های مذکور در این مواد، جنبه آیین‌نامه‌ای دارد، مغایر اصل ۱۳۸ قانون اساسی شناخته شد.

---

۹. ماده (۸۹) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۹/۱۰/۲۵ (اصلاحی ۱۳۹۰/۴/۸): «ماده ۸۹ - ترکیب

اعضای شورای پول و اعتبار به شرح ذیل اصلاح می‌گردد:

- وزیر امور اقتصادی و دارایی یا معاون وی
  - رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
  - معاون برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور یا معاون وی
  - دو تن از وزراء به انتخاب هیأت وزیران
  - وزیر صنعت، معدن و تجارت
  - دو نفر کارشناس و متخصص پولی و بانکی به پیشنهاد رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و تأیید ریاست جمهوری
  - دادستان کل کشور یا معاون وی
  - رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن
  - رئیس اتاق تعاون
  - نمایندگان کمیسیون‌های اقتصادی و برنامه و بودجه و محاسبات مجلس شورای اسلامی (هر کدام یک نفر) به عنوان ناظر با انتخاب مجلس
- تبصره ۱- ریاست شورا بر عهده رئیس کل بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران خواهد بود.
- تبصره ۲- هر یک از اعضاء خبره شورای پول و اعتبار هر دو سال یکبار تغییر می‌یابند. انتخاب مجدد آنها بلامانع است.»

ماده ۲۵- در زمان کمبود برق، گاز یا خدمات مخابرات، واحدهای تولیدی صنعتی و کشاورزی نباید در اولویت قطع برق یا گاز یا خدمات مخابرات قرار داشته باشند و شرکت‌های عرضه‌کننده برق، گاز و خدمات مخابرات موظفند هنگام عقد قرارداد با واحدهای تولیدی اعم از صنعتی، کشاورزی و خدماتی، وجه التزام قطع برق یا گاز یا خدمات مخابرات را در متن قرارداد پیش‌بینی کنند. هرگاه دولت به دلیل کمبودهای مقطعی به شرکت‌های عرضه‌کننده برق یا گاز یا مخابرات دستور دهد موقتاً جریان برق یا گاز یا خدمات مخابراتی واحدهای تولیدی متعلق به شرکت‌های خصوصی و تعاونی را قطع کنند، موظف است نحوه جبران خسارت‌های وارده به این شرکت‌ها ناشی از تصمیم فوق را نیز تعیین و اعلام کند.

آیین‌نامه اجرایی این ماده توسط وزارتخانه‌های صنعت، معدن و تجارت، جهادکشاورزی، نفت، نیرو و ارتباطات و فناوری اطلاعات تهیه می‌شود و ظرف سه‌ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.

تبصره ۱- در زمان‌های اضطراری که برق یا گاز واحدهای مسکونی، جان شهروندان را به خطر اندازد، شورای تأمین استان محل ایجاد اضطرار می‌تواند برای حداکثر دو روز که قابل تمدید است، حکم این ماده را نقض کند و دستور دهد بدون تعیین نحوه جبران خسارت‌های وارده، برق یا گاز واحدهای تولیدی قطع شود. در جلسه تصمیم‌گیری در این باره، باید نمایندگان اتاق‌های مرکز استان برای استماع نظراتشان دعوت شوند.

تبصره ۲- ...

دیدگاه مغایرت

الزام دولت به جبران خسارت وارده به واحدهای تولیدی صنعتی و کشاورزی خصوصی و تعاونی ناشی از قطع برق یا گاز یا خدمات مخابرات، باید مبتنی بر «تقصیر» تعریف شود؛ یعنی صرفاً در جاهایی که دولت، مقصّر در قطع برق یا گاز یا خدمات باشد، باید ملزم به جبران خسارت شود؛ لذا از آنجا که در این ماده، جبران خسارت بدون هیچ تقصیری از سوی دولت و صرفاً به جهت کمبود برق، گاز یا خدمات مخابرات ایجاد شده است، الزام دولت به جبران خسارت، صحیح نیست.

دیدگاه عدم مغایرت

در این ماده الزام دولت به جبران خسارت وارده به واحدهای تولیدی صنعتی و کشاورزی خصوصی و تعاونی صرفاً در مواردی است که قطع برق بدون وجود شرایط اضطراری انجام شده باشد؛ بنابراین از آنجا که دولت در این شرایط، مرتکب تقصیر شده است، ملزم به جبران خسارات وارده نیز می‌باشد.

دیدگاه ابهام

صدر تبصره (۱)، از این جهت که مشخص نیست مجوز قطع برق یا گاز واحدهای تولیدی بدون جبران خسارت‌های وارده به آنها چه چیزی می‌باشد، دارای ابهام است؛ به عبارت دیگر مشخص نیست که آیا مجوز قطع برق یا گاز بدون جبران خسارت، مربوط به زمانی است که وجود برق یا گاز واحدهای مسکونی جان شهروندان را به خطر می‌اندازد، یا زمانی که قطع برق یا گاز واحدهای مسکونی جان شهروندان را به خطر می‌اندازد؟ از عبارات تبصره مذکور بر می‌آید که مجوز قطع برق یا گاز بدون جبران خسارت، مربوط به زمانی است که وجود برق یا گاز واحدهای مسکونی جان شهروندان را به خطر بیندازد، در حالی که از مفهوم و محتوای ماده بر می‌آید که قطع برق یا گاز واحدهای تولیدی بدون جبران خسارت، مربوط به زمانی است که قطع برق یا گاز واحدهای مسکونی جان شهروندان را به خطر بیندازد. از آنجا که این تبصره دارای ابهام است، نیاز به اصلاح دارد.

نظر شورای نگهبان

تبصره (۱) ماده ۲۵ نیاز به اصلاح عبارتی دارد.

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۰/۱۱/۱۶ (مرحله دوم)^{۱۰}

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۰/۱۲/۳

ماده ۵- اتاق‌ها مکلفند فهرست ملی تشکل‌های اقتصادی را تهیه و تغییرات آن را اعلام نمایند. در آن دسته از فعالیت‌های اقتصادی که فاقد تشکل فعال می‌باشند، اتاق‌ها موظفند برای ساماندهی ایجاد و ثبت تشکل‌های اقتصادی فعال زمینه‌های لازم را ایجاد کنند و در فعالیت‌هایی که تشکل‌های موازی وجود دارد، زمینه ادغام، شبکه‌سازی، یکپارچه‌سازی و انسجام تشکل‌های موازی را فراهم نمایند.

...

تبصره ۲- مؤسسان و مدیران تشکل‌های اقتصادی نباید مانع عضویت داوطلبان جدید واجد شرایط و استفاده آنها از منافع حضور در این تشکل‌ها شوند. نظرات اصناف یا تشکل‌های اقتصادی سراسری با حضور رئیس شورای اصناف کشور و یا رؤسای این تشکل‌ها در شورای گفت و گو بررسی می‌شود.

---

^{۱۰} مصوبه مذکور طی نامه شماره ۵۰۰/۷۱۶۵۵ مورخ ۱۳۹۰/۱۱/۱۹ به شورای نگهبان ارسال شده و اظهارنظر شورا راجع به آن، طی نامه شماره ۹۰/۳۰/۴۵۸۸۳ مورخ ۱۳۹۰/۱۲/۳ به مجلس شورای اسلامی اعلام شده است.

دیدگاه عدم مغایرت

ایراد مذکور در اظهارنظر پیشین شورای نگهبان نسبت به تبصره (۲) ماده (۵)، با اصلاح به عمل آمده (حذف موضوع «نظارت بر فعالیت تشکل‌های اقتصادی و بررسی شکایات واصله» و واگذاری مسئولیت این موضوع به اتاق‌های بازرگانی و ... از مصوبه)، برطرف شده است. ضمن آنکه جمله‌ی جایگزین شده در انتهای تبصره‌ی (۲) مبنی بر بررسی نظرات اصناف و تشکل‌های اقتصادی در شورای گفت‌وگو نیز مغایرتی با قانون اساسی و موازین شرع ندارد.

نظر شورای نگهبان

تبصره (۲) ماده (۵)، با توجه به اصلاح به عمل آمده در مجلس شورای اسلامی، مغایرتی با قانون اساسی و موازین شرع ندارد.

ماده ۷- به منظور ساماندهی و کاهش مراجعات نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی، افزایش اعتماد متقابل میان دولت و کارآفرینان و در راستای تحقق دولت الکترونیک، معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور موظف است با تشکیل «کمیته ساماندهی مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی» ضمن دعوت از نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط و اتاق‌ها، پیش‌نویس آیین‌نامه هرگونه بازدید و مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی را تدوین نماید و به تصویب هیئت وزیران برساند. کلیه دستگاه‌های اجرایی موظف به همکاری با کمیته یادشده و اجرای تصمیمات و دستورالعمل‌های آن می‌باشند. همچنین ماده (۷۰) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران درباره صدور مجوزهای فعالیت اقتصادی به شکل پنجره واحد، پس از پایان مدت آن قانون استمرار می‌یابد.

دیدگاه مغایرت

الزام دولت به دعوت از نمایندگان دستگاه‌های ذی‌ربط و اتاق‌ها در قالب «کمیته ساماندهی مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی» برای تهیه پیش‌نویس آیین‌نامه مذکور در این ماده، مغایر با صلاحیت آیین‌نامه‌گذاری مقرر برای هیئت دولت و وزرا در اصل ۱۳۸ قانون اساسی است؛ زیرا الزام به دخالت دستگاه‌ها و اتاق‌ها در امر تدوین آیین‌نامه، موجب تحدید اختیار و صلاحیت هیئت وزیران و وزرا در امر تدوین آیین‌نامه می‌شود و مثلاً با این مصوبه، دیگر هیئت وزیران نمی‌تواند رأساً و بدون اخذ نظر از کمیته مذکور در این ماده، آیین‌نامه‌ی مقرر در این ماده را بگذارند.

دیدگاه عدم مغایرت

الف) ایراد مذکور در اظهارنظر پیشین شورای نگهبان نسبت به ماده (۷)، با اصلاح به عمل آمده (تغییر مرجع تصویب آیین‌نامه‌ی بازدید و مراجعه‌ی نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی از «کمیته ساماندهی مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی» به «هیئت وزیران»)، برطرف شده است؛ چه آنکه مطابق اصل ۱۳۸ قانون اساسی، «هیئت وزیران» صلاحیت وضع آیین‌نامه برای دستگاه‌های اجرایی را دارد.

ب) الزام دولت به اخذ نظر از «کمیته ساماندهی مراجعه نمایندگان دستگاه‌های اجرایی به واحدهای تولیدی» در این ماده، مغایرتی با صلاحیت آیین‌نامه‌گذاری مقرر برای هیئت دولت و وزرا در اصل ۱۳۸ قانون اساسی ندارد؛ زیرا اولاً آنچه در صلاحیت این کمیته نهاده شده، صرفاً تدوین «پیش‌نویس آیین‌نامه» است و صلاحیت تهیه آیین‌نامه همچنان در اختیار هیئت وزیران است؛ ثانیاً مجلس به عنوان قانون‌گذار حق دارد که در قالب «قانون»، دولت را ملزم کند که برای تهیه آیین‌نامه‌ها، ترتیبات و الزاماتی را رعایت کند. ترتیب مقرر در این ماده مبنی بر لزوم اخذ نظر از کمیته ساماندهی متشکل از دستگاه‌های ذی‌ربط و اتاق‌ها برای مشارکت در تهیه پیش‌نویس آیین‌نامه‌ی مذکور در این ماده هم از این قبیل است.

نظر شورای نگهبان

ماده (۷)، با توجه به اصلاح به عمل آمده در مجلس شورای اسلامی، مغایرتی با قانون اساسی و موازین شرع ندارد.

ماده ۹- وزارت امور خارجه موظف است ظرفیت‌های روابط خارجی و نمایندگی‌های سیاسی کشور در خارج را در خدمت تولیدکنندگان داخلی و سرمایه‌گذاران در ایران و به ویژه صادرکنندگان کالاها و خدمات قرار دهد.

وزارت امور خارجه موظف است ظرف شش‌ماه با همکاری وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی، صنعت، معدن و تجارت و سایر دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط و اتاق‌ها، آیین‌نامه اجرایی این ماده را تهیه و برای تصویب به هیئت وزیران ارائه نماید.

وزارت امور خارجه موظف است اقدامات خود در اجرای این ماده و دستاوردهای آن را هر شش‌ماه یک‌بار به مجلس شورای اسلامی و شورای گفت‌وگو گزارش نماید.

دیدگاه عدم مغایرت

ایراد مذکور در اظهارنظر پیشین شورای نگهبان نسبت به ماده (۹)، با اصلاح به عمل آمده (تغییر مرجع تصویب آیین‌نامه اجرایی این ماده از «وزارت امور خارجه و اتاق‌ها و دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط» به

«هیئت وزیران»، برطرف شده است؛ زیرا صلاحیت وضع آیین‌نامه اجرایی برای دستگاه‌های اجرایی مطابق اصل ۱۳۸ قانون اساسی برای «هیئت وزیران» به رسمیت شناخته شده است.

نظر شورای نگهبان

ماده (۹)، با توجه به اصلاح به عمل آمده در مجلس شورای اسلامی، مغایرتی با قانون اساسی و موازین شرع ندارد.

ماده ۱۱- شورای گفت‌وگو با ترکیب و تبصره‌های مصرح در ماده (۷۵) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران پس از پایان مدت آن قانون استمرار می‌یابد. وظایف و اختیارات شورای گفت‌وگو به شرح ذیل است:

الف- پیشنهاد اصلاح، حذف یا وضع مقررات اعم از آیین‌نامه، بخشنامه، دستورالعمل، شیوه‌نامه یا رویه اجرایی در جهت بهبود محیط کسب و کار در ایران به مسئولان مربوطه بر اساس گزارش تهیه شده از سوی دبیرخانه این شورا

ب- استماع نظرات و پیشنهادهای نمایندگان اصناف یا تشکلهای اقتصادی سراسر کشور با حضور

رئیس شورای اصناف کشور و یا حسب مورد رؤسای این تشکلهای در جلسات شورا

پ- ارائه خواسته‌ها، پیشنهادهای و تذکرات متقابل مسئولان دستگاه‌های اجرایی و نمایندگان تشکلهای بخش‌های خصوصی و تعاونی و بحث و بررسی و اقناع و تفاهم درباره خواسته‌های مذکور

ت- ارائه پیشنهاد برای ارتقاء فرهنگ اقتصادی، اخلاق کسب‌وکار و مهارت‌های شغلی و کارآفرینی در کشور

ث- بررسی گزارش‌های کمیته موضوع ماده (۷۶) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران و زمینه‌سازی برای تصمیم‌گیری درباره آنها

ج- پیگیری گزارش اتاق‌ها درباره امتیازات موجود در قوانین و مقررات و رویه‌ها برای بنگاه‌های با مالکیت غیر از بخش‌های خصوصی و تعاونی و زمینه‌سازی برای حذف یا تعمیم این امتیازات به منظور اجرای کامل و مؤثر ماده (۸) قانون اصل (۴۴)

چ- ارائه پیشنهاد در مورد قراردادهای دستگاه‌های اجرایی با فعالان اقتصادی بخش‌های خصوصی و تعاونی به منظور ایجاد تراضی و منع تحمیل شرایط ناعادلانه به طرف مقابل در این قراردادها

ح- ...

دیدگاه عدم مغایرت

ایراد مذکور در اظهار نظر پیشین شورای نگهبان نسبت به بندهای (ب) و (چ) ماده (۱۱)، با اصلاح به عمل آمده (حذف موضوع «نظارت» شورای گفت‌وگو بر اجرای صحیح و کامل قوانین و مقررات و نیز قراردادهای دستگاه‌های اجرایی و جایگزین کردن موضوع «استماع نظرات و پیشنهادهای نمایندگان اصناف» و «ارائه پیشنهاد در مورد قراردادهای دستگاه‌های اجرایی با فعالان اقتصادی بخش‌های خصوصی و تعاونی» برای شورای گفت‌وگو)، برطرف شده است؛ زیرا صلاحیت‌های جدید در نظر گرفته شده برای این شورا، جنبه‌ی حاکمیتی ندارد و تداخلی با صلاحیت‌های اختصاصی واگذار شده به نهادهای مصرّح در قانون اساسی ندارد، بلکه صرفاً جنبه‌ی پیشنهاد و ارائه‌ی نظر مشورتی در این خصوص را دارد.

نظر شورای نگهبان

بندهای (ب) و (چ) ماده (۱۱)، با توجه به اصلاح به عمل آمده در مجلس شورای اسلامی، مغایرتی با قانون اساسی و موازین شرع ندارند.

ماده ۱۸- به منظور ارتقاء کیفیت خدمات، شفاف‌سازی و شکل‌گیری بازار کار در زیر بخش‌های مختلف بخش ساختمان و ایجاد سهولت و امنیت برای متقاضیان نیروی کار در این بخش، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی مکلف است زمینه شکل‌گیری تشکل‌های صنفی شاغلان در بخش ساختمان را فراهم کند.

این تشکل‌ها مسئولیت تعیین هویت، طبقه‌بندی مهارتی، کاریابی، معرفی کارجویان به کارفرمایان، معرفی کارگران و استادکاران به مراکز فنی و حرفه‌ای و پیگیری امور بیمه درمان و بازنشستگی و امور رفاهی شاغلان در بخش ساختمان را بر عهده دارند.

دیدگاه عدم مغایرت

ایراد مذکور در اظهار نظر پیشین شورای نگهبان نسبت به ماده (۱۸)، با اصلاح به عمل آمده (حذف عبارت «شهرداری‌ها مکلفند فضاهای ساختمانی مورد نیاز برای این تشکل‌ها را تأمین نمایند» و نیز عبارت «این تشکل‌ها همچنین در قبال رفتار و عملکرد حرفه‌ای شاغلان در بخش ساختمان، مسئول و پاسخگو می‌باشند و موظفند به شکایات رسیده در این باره رسیدگی کنند» از ماده)، برطرف شده است؛ زیرا با این حذف، ابهام‌های شورای نگهبان نسبت به این دو جمله از مصوبه، سالبه‌ی به انتفای موضوع شده است.

نظر شورای نگهبان

ماده (۱۸)، با توجه به اصلاح به عمل آمده در مجلس شورای اسلامی، مغایرتی با قانون اساسی و موازین شرع ندارد.

ماده ۲۳- کلیه دستگاه‌های اجرایی مکلفند به منظور ایجاد تراضی و عادلانه‌نمودن قراردادها و قراردادهای الحاقی در انعقاد قرارداد با شرکت‌های بخش خصوصی و تعاونی برای خرید کالا یا خدمت، از فرم‌های یکنواخت استفاده نمایند و یک نسخه از این فرم‌ها را برای هر کدام از اتاق‌ها ارسال دارند.

تبصره- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران مکلف است ظرف شش‌ماه پس از لازم‌الاجراء شدن این قانون فرم‌های یکنواختی برای هر یک از عقود اسلامی که منجر به اعطاء تسهیلات می‌شود، همچنین نحوه اعطاء تسهیلات و شیوه‌های اخذ ضمانت‌نامه از بخش‌های خصوصی و تعاونی متناسب با اعتبارسنجی مشتریان را تهیه کند و به تصویب شورای پول و اعتبار برساند و بر حسن اجرای آن نظارت نماید.

دیدگاه عدم مغایرت

ایراد مذکور در اظهارنظر پیشین شورای نگهبان نسبت به تبصره ماده (۲۳)، با اصلاح به عمل آمده (جایگزینی «بانک مرکزی» به جای «شورای پول و اعتبار» و حذف موضوع تدوین «آیین‌نامه» برای شرایط اعطای تسهیلات مقرر در این ماده)، برطرف شده است.

نظر شورای نگهبان

تبصره ماده (۲۳)، با توجه به اصلاح به عمل آمده در مجلس شورای اسلامی، مغایرتی با قانون اساسی و موازین شرع ندارد.

ماده ۲۵- در زمان کمبود برق، گاز یا خدمات مخابرات، واحدهای تولیدی صنعتی و کشاورزی نباید در اولویت قطع برق یا گاز یا خدمات مخابرات قرار داشته باشند و شرکت‌های عرضه‌کننده برق، گاز و خدمات مخابرات موظفند هنگام عقد قرارداد با واحدهای تولیدی اعم از صنعتی، کشاورزی و خدماتی، وجه التزام قطع برق یا گاز یا خدمات مخابرات را در متن قرارداد پیش‌بینی کنند. هرگاه دولت به دلیل کمبودهای مقطعی به شرکت‌های عرضه‌کننده برق یا گاز یا مخابرات دستور دهد موقتاً جریان برق یا گاز یا خدمات مخابراتی واحدهای تولیدی متعلق به شرکت‌های خصوصی و تعاونی را قطع کنند، موظف است نحوه جبران خسارت‌های وارده به این شرکت‌ها ناشی از تصمیم فوق را نیز تعیین و اعلام کند.

تبصره ۱- در زمان‌های اضطراری که قطع برق یا گاز واحدهای مسکونی، جان شهروندان را به خطر اندازد، شورای تأمین استان محل ایجاد اضطرار می‌تواند برای حداکثر دو روز که قابل تمدید

است، حکم این ماده را نقض کند و دستور دهد بدون تعیین نحوه جبران خسارت‌های وارده، برق یا گاز واحدهای تولیدی قطع شود. در جلسه تصمیم‌گیری در این باره، باید نمایندگان اتاق‌های مرکز استان برای استماع نظراتشان دعوت شوند.

دیدگاه عدم مغایرت

ابهام مذکور در تبصره (۱) ماده (۲۵)، با اصلاح عبارتی به عمل آمده در این مصوبه (اضافه شدن عبارت «قطع» پیش از برق یا گاز واحدهای مسکونی)، برطرف شده است.

نظر شورای نگهبان

تبصره (۱) ماده (۲۵)، با توجه به اصلاح به عمل آمده در مجلس شورای اسلامی، مغایرتی با قانون اساسی و موازین شرع ندارد.

نظر نهایی شورای نگهبان: مصوبه مجلس در خصوص طرح بهبود مستمر محیط کسب و کار، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.